

GAUTIER, FANTÀSTIC Isidor Cònsul

Théophile Gautier, **Avatar**. Traducció de Josep Carbonell. Edició i epíleg de Marta Giné. Edicions de la Magrana. Barcelona, 1997.

La història de la literatura acaba sempre fent justícia i, ni que sigui a la llarga, acostuma a dictar la que s'escau a cadascú. En el cas de Théophile Gautier (1811-1872), però, els tràmits administratius van molt lents i fan esperar, més que no caldria, el títol de la consagració pòstuma que sembla que es mereix. Per això encara el trobem, solitari i desassistit, en el segon rengle de les referències de manual i, sovint, més conegut per anècdotes que no pas per la categoria evident de la seva ploma. La qual cosa, sens dubte, encara és més greu.

De temperament exaltat i romàntic, Théophile Gautier sentí molt jove la passió de l'art i, devot de Víctor Hugo, fou un dels caps de la claca que, l'any 1830, garantí l'èxit de l'estrena d'**Hernani**. De la batussa que hi organitzà, ha quedat la memòria del gipó llampant color cirera amb què s'hi presentà abillat i l'escalf perdurable de les foguerades a la sang: *ens trobàvem ebris de bellesa i teníem la bogeria sublim de l'art*. La seva obra, corretja eficaç de transmissió cap al *Parnasse* i l'*Art Nouveau*, marca la transició des del trasbals exaltat del romanticisme a la defensa de *l'art per l'art*, l'esteticisme dandi i l'actitud crítica *d'épater les bourgeois*.

Començà l'aprenentatge artístic al taller del pintor Rioult però abandonà aviat els pinzells per la ploma i els colors per l'escriptura. El contacte amb la realitat el descavalcà del món dels somnis i imposà la duresa d'haver-se de guanyar la vida com a periodista. Va dirigir diferents revistes, excel·lí com a crític literari i d'art, i portà una frenètica activitat de publicista a preu fet que li va aigualir una part del talent que traguava. Tot i això va saber trobar temps per a la creació literària, poesia sobretot, on els colors i la traça dels pinzells hi han deixat esteles de llum i de plasticitat que han esdevingut l'ornament i l'essència del seu estil. Charles Baudelaire, titllant-lo d'amic i de mestre venerat, de poeta impecable i de màgic perfecte de les lletres franceses, li dedicà les *Flors del mal* (1857).

GAUTIER I LA NARRATIVA FANTÀSTICA

Avatar és un conte llarg, o si voleu una *nouvelle*, inserida en els esquemes de la literatura fantàstica sorgida, en la cultura occidental, de la conjunció d'interessos entre la il·lustració i el romanticisme: de l'orde racional i científic del segle de les llums i el seu capgirament, a voltes demoníac i alquímic, per part de l'esperit romàntic. En el conjunt de

l'obra de Gautier els esplais de narrativa fantàstica han tendit a ser considerats un gènere menor, el lleure entremaliat d'un dandi que jugava a transgredir les lleis de l'ortodòxia, barrejava els misteris de la vida i la mort, parodiava l'ordre i la moral burgesos, i gratava en els punts més inquietants i obscurs de la realitat de les coses. Per repassar els títols més coneguts es pot recordar la morta que torna a viure a les pàgines de *La cafetière*; o les protagonistes misterioses que poden sortir del fons de la història (*Le pied de momie*), o del tapís de la paret (*Omphale*); i els somnis al·lucinats a partir de l'experiència de la droga a *La pipe d'opium* i a *Le club des hachichins*.

El tema de *l'Avatar*, d'acord amb el sentit estricte del títol, es centra en la transmigració de dues ànimes. En aquest cas, i mercès a uns coneixements de secretisme hindú, el doctor Baltasar Cherbonneau aconsegueix una transmigració d'ànimes entre la d'Octavi de Saville que passa a habitar el cos del comte Olav Labinski, i a la inversa. Al fons de tot s'hi dibuixa la malaltia del cor enamorat d'Octavi de Saville per la comtessa Prascòvia Labinska, esposa d'Olav. Davant de la impossibilitat de conquerir l'amor de Prascòvia segons les estratègies convencionals, l'enigmatic doctor Cherbonneau, tocat també per la malaltia amorosa del pacient, proposa la jugada de metempsicosi que fa de clau de volta a la narració. Però les coses no acaben d'anar a l'hora perquè la bella Prascòvia, discreta i intel·ligent, enuma que alguna cosa ha canviat en la mirada, ara massa ardent i apassionada, del seu espòs.

La narració no és gran cosa i fins diria que s'esllangueix cap al final a mesura que va perdent l'embranchida dels inicis. Però sorprèn, ara i adés, per l'estil net i vigorós de Théophile Gautier, la plasticitat d'alguns detalls i descripcions, i la bona feina de cuina i traducció que hi ha fet Marta Giné posant al dia la vella versió de Josep Carbonell. En definitiva, *l'Avatar* aguanta bé l'embat del temps perquè té l'encert de la forma i la màgia d'una literatura de qualitat. Una màgia que va molt més enllà dels jocs d'il·lusió de "Màgia Borràs" que donen argument a la *nouvelle*.

Isidor Cònsul